
ПРОГЛААС

Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“

кн. 1, 2013 (год. XXII), ISSN 2367-8585

БИТИЕТО НА ПРЕДМЕТА И ПРЕДМЕТЪТ НА БИТИЕТО

Наталия Няголова. *Между бита и битието (Герой и вещь в драматургията на А. П. Чехов). Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2009, 220 с.*

THE EXISTENCE OF THE SUBJECT AND THE SUBJECT OF EXISTENCE

Nataliya Nyagologva. *Between Life(style) and Existence (Character and Object in A.P. Chekhov's Plays). Veliko Turnovo: St. Cyril and St. Methodius University Press, 2009, 220 pp.*

Книгата на Наталия Няголова е научно изследване, което впечатлява в много отношения. Това е първото по рода си в световната русистика системно обследване на ролята на предметния код – както в ранната, така и в зрялата театрална Чехова поетика, в която се оказва, че не друг, а именно *предметът е истинският актьор*. Чрез въвеждането на модерен *информационен честотен модел* авторката анализира текстовете на основните Чехови пиеси, като установява наличието на константни топоси в произведенията на руския автор и предметни кодове с различна фреквентност. Налага се изводът, че вещите в *предметния модел* на характерната за ранната Чехова драматургия локусна триада „дом-градина-гора“ (в творбите *Платонов, Иванов и Горски цар*) са започнали да напускат канонизираното си до този момент в традиционния театър присъствие в декорацията и да проявяват особености на персонажна специфика и битийна значимост, т.е. предметът обслужва типизацията на героя и поддържа конфликтното напрежение „индивидуалност-среда“ (например статичността на Платонов, героя от едноименната пиеса, е противопоставен на твърде динамичната действителност чрез

пианото в кабинета му като предметната манифестация, която превръща самия герой в механично пиано). В късните Чехови произведения обаче (*Чайка*, *Вуйчо Ваньо*, *Три сестри* и *Вишнева градина*) предметът вече е подложен на сложна семиотична метаморфоза. Той започва да се „двои“ между иконичните си и символни функции и тази двузначност на вещта увеличава неимоверно знаковия обем на предметния образ. Чрез влизането в семантични вериги се усложняват предметните характеристики на цвета, размерите, фактурата, като те се натоваарват със значения, надхвърлящи пределите на простата вещна визуализация. Класически пример в това отношение са описаните в ремарката *звук на скъсана струна* и *звук от удари на брадва по дърво* – звукови образи, с които завършва *Вишнева градина*, последната пиеса на руския драматург. От една страна тук вещите (в случая *струната* и *брадвата*) тотално се лишават от предметно сценично присъствие, а от друга се разрушава единната предметна семантика, образът се разпада на множество знакови елементи и накрая имагинерният образ става изразител на някакъв нечовешки, трансцендентален език – езика на приближаващия апокалипсис. Така Чеховата драматургия върви от пренасищане на битието с бит, чийто предметен свят запълва пространството и изтласква човешкото присъствие в маргиналното и дори трансформира човешкото във вещно, към пълното опразване на битието не само от предметното, но и от човешкото присъствие, изпълвайки сцената с неуловимите вибрации на другобитието. Именно така, „за да облече в сценични одежди *драмата на живота*, надхвърляща в ужаса си дори страха от смъртта, Чехов открива едно впечатляващо средство, което при предшествениците му е било само характерна декорация, и това средство е руският бит“ – бит, който в крайна сметка преминава у руския драматург в битие така, както вещта се освобождава от своята обвивка, за да остане само идеята за предметност.

Изследването на Н. Няголова поставя и в повечето случаи виртуозно разрешава голям брой частни проблеми като например динамиката на предметността в топосите на сценичното – извънсценичното пространство, център – периферия, значението на цветовете петна в цялостното колористично решение, изключителната епизираща функция на ремарките като философско-семантичен ключ

при тълкуванието на театралното послание и много други. Тези микроизследователски сюжети са ситуирани в контекста на глобалните теми за съчетаемостта на елементите персонаж и вещ, семантичните отношения герой – предмет, дискурсивните проекции на вещта и пр., като те изграждат отвътре макроизследователския дискурс.

Разбира се, колкото и многомерни и изчерпателни да са подобни опити, никоя книга не би могла да обходи всички лабиринти на Чеховия драматургичен метатекст. Едва ли е случайно, че трудът е разделен на четири глави. Това може би е несъзнателно провокирано от знаменитото четириактно деление на Чеховите пиеси, в които умишлено се изпуска петото действие (където обикновено се е извършвала развързката в традиционния театър). Подобно на руския драматург, в чиито пиеси драмата на живота не намира своя окончателен отговор, а само правилно се поставя въпросът, така и изследването на Наталия Няголова, по думите на авторката, оставя отворено своето послание за един безкраен диалог в сферата на научните търсения.

Николай Нейчев